

NOTAT

Likestillings- konsekvenser av koronapandemien

Veien videre

Likestillingskonsekvenser av koronapandemien: Veien videre

Innhold

Innledning.....	2
Sammendrag av notatene om vold mot kvinner og arbeidsliv og økonomi oversendt Bufdir 30. juni og 21. september	3
Vold mot kvinner	3
Arbeidsliv og økonomi.....	4
Veien videre.....	6
Situasjonsbeskrivelse	6
Vold mot kvinner	6
Minoritetskvinner.....	6
Arbeidsliv og økonomi.....	7
Arbeidsledighet	7
Deltid	8
Oppsummering.....	8
Anbefalinger til videre arbeid.....	10
Hvordan organisere videre forskningsarbeid.....	11
Forslag til koordinering av forskning.....	12
Referanser	13

Innledning

Kilden kjønnsforskning.no har fått i oppdrag av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) å lede, administrere og utforme dokumentasjon og anbefalinger om likestillingskonsekvenser av covid-19.

Kilden kjønnsforskning.no er et nasjonalt kunnskapssenter for kjønnsperspektiver og kjønnsbalanse i forskning.

Oppdraget innebærer at Kilden skal følge utviklingen, identifisere kunnskapsbehov og dokumentere konsekvenser pandemien har hatt for likestillingen i Norge, både knyttet til vold mot kvinner og arbeidsliv og økonomi. I tillegg skal vi se på hvordan likestillingsberedskapen på lengre sikt kan bedres med tanke på nye liknende kriser.

Vi skal sammenstille og analysere innspill som framkommer gjennom dialog med forskere og samfunnsaktører med spisskompetanse på de ulike feltene. Resultatet vil framkomme i tre notater som oversendes Bufdir. Disse skal også inneholde anbefalinger om tiltak som bør iverksettes og problemstillinger for videre oppfølging. Vi oversendte 30. juni det første notatet i vårt oppdrag, om vold mot kvinner. 21. september oversendte vi notatet om arbeidsliv og økonomi. Notatet som følger nå omhandler hvordan det kan arbeides med likestillingskonsekvensene slik situasjonen er nå, men også på lengre sikt, både når det gjelder koordinering og hva som behøves av kunnskap.

Likestilling handler om at alle mennesker skal ha like rettigheter og få tilgang til grunnleggende friheter. I dette notatet, som i de foregående, ser vi hovedsakelig på likestilling mellom kvinner og menn.

Nå følger et sammendrag av de to foregående notatene.

Sammendrag av notatene om vold mot kvinner og arbeidsliv og økonomi oversendt Bufdir 30. juni og 21. september

Vold mot kvinner

Det første notatet som ble utarbeidet har tittelen *Likestillingskonsekvenser av koronapandemien: Vold mot kvinner*.

I notatet har vi hovedsakelig sett på hvilke konsekvenser koronapandemien har hatt for vold mot kvinner. Selv om vi mangler forskningsbasert empiri for denne pandemien viser forskning fra likeartede hendelser, som naturkatastrofer eller andre pandemier at volden i nære relasjoner øker og mot kvinner spesielt.

Erfaringer og foreløpige tall fra krisesentre og politi viser en nedgang i antall henvendelser i perioden da de strengeste tiltakene inntraff. Samtidig viser tilbakemelding fra Oslo Krisesenter at skadene til brukerne var mer alvorlig enn tidligere, fordi kvinnene hadde ventet lenger enn normalt med å komme til senteret. Myndighetenes anmodning om å ikke overbelaste helsevesenet og å unngå alle unødvendige henvendelser kan ha bidratt til at voldsutsatte kvinner ikke har tatt kontakt med krisesentre og andre hjelpeinstanser, som politi.

Tidligere forskning og innspillene vi har fått tyder på at minoritetskvinner har vært særlig sårbare for konsekvensene av koronakrisen. Selv om det er gjort lite forskning på vold mot minoritetskvinner under og etter pandemien vet vi at kvinner og barn med innvandrerbakgrunn er overrepresentert på krisesentrene. Samtidig har mange minoritetskvinner jobbet i sektorer som har blitt hardt rammet av krisen. Det gjør at deres økonomiske situasjon, i tillegg til språkutfordringer og at de kan være mer avhengige av hjelpeinstanser og frivillige støttetiltak, bidrar til å sette dem i en ekstra sårbar posisjon som gir økt risiko for å bli utsatt for vold under pandemien.

Selv om vårt oppdrag var avgrenset til å gjelde vold mot kvinner, formidler vi i notatet at det også er behov for å undersøke nærmere vold mot menn i lys av denne pandemien og vurdere tiltak for kommende kriser.

Behovet for bedre beredskap og koordinering på systemnivå når det gjelder vold i nære relasjoner var et av de mest gjennomgående og omfattende innspillene vi fikk. Et slikt behov er ikke nytt, men er aktualisert og ytterligere begrunnet med denne krisen. Håndteringen under krisen vitner om at tilgjengelig kunnskap ikke er tatt i bruk eller at tematikken ikke er inkludert i myndighetenes beredskapsplaner. Myndighetene må sikre at det finnes et tilbud under hele krisen og de må arbeide for at informasjon om dette når ut til de som trenger det. En hovedanbefaling er derfor at vold i nære relasjoner gjennomgående må inn i forpliktende nasjonale beredskapsplaner.

Flere kommuner utvikler handlingsplaner mot vold i nære relasjoner. I en krisesituasjon må arbeidet koordineres. Koordineringen må være planlagt og innøvd før krisen oppstår og komme raskt i gang. Myndighetene anmodes om å minne kommunene om deres ansvar for krisesentrene, og å etterspørre handlingsplaner for vold i nære relasjoner. Også etater som har et ansvar for arbeid mot vold bør påminnes ansvaret.

Informasjonen som ble gitt om tilbudet til voldsutsatte nådde ikke godt nok fram. Myndighetene burde informert bedre, på de jevnlige pressekonferansene, at det var en bekymring for voldsutsatte og gitt informasjon om hvor de kunne henvende seg, og ikke minst formidlet at tjenestene faktisk var åpne. Krisekommunikasjonen bør være muntlig og på flere språk for å sikre at den når ut til sårbare grupper som for eksempel minoritetsbefolkningen og eldre som ikke er på digitale flater.

Ved en oppblomstring av smitten er en viktig lærdom fra i vår at myndighetene kan være mer presise i hva som inngår i samfunnskritiske funksjoner, hva som holdes åpent og hvem som trenger smittevernstyr.

Når det gjelder anbefalinger om forskning, er det viktig at det i kjølvannet av denne krisen raskt kommer fram kunnskap for å stå bedre rustet ved en eventuell ny runde av pandemien. Et langtidsperspektiv på kunnskapsutviklingen er også relevant, da det er for tidlig å si noe om langtidseffektene som smitteverntiltakene mot covid-10 har hatt for vold i nære relasjoner generelt og mot kvinner spesielt. Det bør også forskes mer på spørsmål omkring digital vold og kriser. Det er nødvendig å påpeke at vold i nære relasjoner er et kjønn problem og at forskning på tema må ta i bruk et kjønnsperspektiv, det gjelder også i studier gjort på feltet i forbindelse med denne krisen.

Arbeidsliv og økonomi

Det andre notatet har tittelen *Likestillingskonsekvenser av koronapandemien: Arbeidsliv og økonomi*. I notatet trekker vi fram noen overordnede problemstillinger. I tillegg ser vi på deler av arbeidsliv og økonomi hvor forskning og myndigheter har identifisert særlige likestillingsutfordringer, som det kjønnsdelte arbeidslivet, deltid, kvinnelige gründere og innovasjon, kjønnsbalanse i akademia, samt noen potensielt sårbare grupper.

Norge har et kjønnsdelt arbeidsmarked, med flest menn i privat sektor og flest kvinner i offentlig sektor. Tidligere økonomiske kriser, som finanskrisen, har derfor rammet menns arbeidsmarked mer enn kvinners. Koronapandemien er annerledes. Den har rammet både det private næringsliv med stor arbeidsledighet, og offentlig sektor på grunn av smitteverntiltakene og selve viruset. Dette har ført til økt arbeidsbelastning, særlig innen helse- og omsorg og oppvekst.

Det kjønnsdelte arbeidsmarkedet handler også om forskjeller i inntekt, utdanning, arbeidslivsforhold og kjønn. Det er en høy kvinneandel i lavtlønnsyrker, også i privat sektor, og kvinner tjener i gjennomsnitt mindre enn menn. Dette skyldes ikke minst at mange jobber deltid. Kvinner har også høyere sykefravær. Kvinner ser derfor ut til å stå svakere økonomisk når de blir rammet av arbeidsledighet eller andre belastninger som følge av en krise som pandemien. Studier gjort på pandemiens tidligste fase viste at kvinner ble rammet noe mer enn menn. Dette kan skyldes en overrepresentasjon av kvinner i næringene som ble truffet av smitteverntiltakene, som personlig tjenesteyting og overnattings- og serveringsvirksomhet, men også at kvinner er i yrker som er mye utsatt for smitte. Vi fant også at det for kvinner i innovasjon, akademia og kunst- og kultursektoren var forhold før pandemien som kan bety at krisen kan ha gitt særlig uheldige utslag for disse. Samtidig vil særlig menn med lav utdanning som faller utenfor i arbeidslivet kunne være utsatt. Tall over arbeidsledighet viser at det er flere menn enn kvinner som er uten jobb, og det grunn til å være oppmerksom også på grupper av sårbare menn.

Innvandrere er overrepresentert i de dårligst regulerte delene av arbeidslivet, har større risiko for å miste jobben i økonomiske nedgangstider og mange arbeider i de delene av arbeidslivet som er hardest rammet av pandemien. I innvandrergupper som i snitt har lav utdanning vet vi at kvinner har lavere utdanningsnivå enn menn. Dette, i tillegg til at minoritetskvinner jobber i sektorer som har blitt hardt rammet av krisen, kan ha gjort dem til en ekstra sårbar gruppe under pandemien.

Det er derfor viktig å ha målrettet informasjonsformidling om muligheter for kompetanseheving og omskolering på morsmål. Dette kan skje via frivillige organisasjoner og andre arenaer der innvandrere som ikke er i lønnet arbeid eller i kvalifisering kan nås. Dette er særlig viktig for kvinner, i lys av at sysselsettingen her er lavere enn blant menn.

Pandemien kan ha åpnet noen mulighetsrom for likestillingen. Det er allerede i gang en omstillings- og omskoleringsprosess. Dersom denne ikke har et likestillingsperspektiv, er det risiko for at kjønnsdelingen i arbeidsmarkedet sementeres. Det er derfor en mulighet nå til å se på bransjer med mange arbeidsledige menn som har behov for ny jobb og tilby kompetansetiltak for kvalifisering til stillinger i for eksempel helse- og omsorgssektoren. Her er det et stort behov for arbeidskraft.

Myndighetene anmodes om å raskt opprette en arbeidsgruppe bestående av representanter fra arbeidslivets parter og forskere. Arbeidsgruppen bør gå i dialog med de ulike bransjene for å bidra til verdifull erfaringsutveksling og kunnskapsoverføring når det gjelder arbeidet for likestilling under og i kjølvannet av pandemien.

Deltidsarbeid er en utfordring for likestillingen og bruken av deltid har gjort det vanskelig under pandemien å organisere arbeidet i helse- og omsorgssektoren. En bedre organisering med mer heltid kan gjøre oss mer rustet for en ny krise. Mer heltid vil også gjøre yrkene mer attraktive for menn. En større gjennomgang av organiseringen av denne sektoren, som munner ut i konkrete anbefalinger for hvordan denne kan bedres, kan redusere bruk av ufrivillig deltid og gjøre samfunnet bedre rustet til framtidige pandemier.

Det endrede arbeidslivet under pandemien kan også ha påvirket likestillingen i hjemmet. Kunnskap vi innhentet fra noen undersøkelser som kom i løpet av pandemien viser at det ikke er entydig om pandemien har ført til økt ulikestilling i hjemmet.

Veien videre

Situasjonsbeskrivelse

Koronapandemien er ikke over. Etter en periode med lavere smittetall har det vært en økning utover høsten, både i Norge og internasjonalt. Det er likevel en mer oversiktlig situasjon, da smittehåndteringen er bedre. Det gjør at det er mulig å håndtere smitten med mer lokale og kortvarige tiltak, slik at konsekvensene ikke blir så store. Da er det mulig å holde viktige samfunnsfunksjoner i gang, og også holde samfunnet mer åpent. Langtidseffektene av tiltakene som ble innført i vår er det imidlertid fortsatt for tidlig å si noe om. Det er med andre ord fortsatt viktig å følge med på konsekvensene pandemisituasjonen har for likestillingen.

Vold mot kvinner

I notatet vårt om likestillingskonsekvenser av pandemien for voldsutsatte kvinner fant vi at det, basert på kunnskap om tidligere kriser og innspill fra aktører på voldsfeltet, er sannsynlig at volden mot kvinner har økt. Vi fant også at det er sannsynlig at færre tar kontakt om hjelp. Selv om krisen er mindre akutt nå, er det fortsatt forhold som gjør at det er grunn til å anta dette. I forbindelse med Den internasjonale jentedagen 11. oktober i år, uttalte statsminister Erna Solberg en fortsatt bekymring for at volden mot kvinner også i Norge kan ha økt under pandemien (Vårt land/NTB 2020, 11. oktober).

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) og RVTS Øst har i høst kommet med en oppfølging av kartleggingen de gjorde i april om pågangen hos krisesentrene under pandemien. Den nye undersøkelsen ble sendt ut til landets krisesentre i juli. Den forrige undersøkelsen, som vi refererte til i vårt første notat, viste at det var rapportert om færre henvendelser enn normalt hos de fleste krisesentrene, mens noen få opplevde en økning. Den nye kartleggingen viser at antall henvendelser har økt hos flertallet av de sentrene som besvarte undersøkelsen, sammenlignet med perioden med strengere smitteverntiltak (NKVTS.no 2020, 29. september; NKVTS og RVTS Øst 2020). Økningen gjelder i hovedsak dagbrukere. De fleste sentrene rapporterer om et uendret voldsbilde sammenlignet med før koronapandemien. Som i kartleggingen i april, oppgir om lag en tredjedel av krisesentrene imidlertid at voldsutøver bruker koronakrisen, viruset og smitteverntiltakene, som en del av voldsutøvelsen.

Kartleggingen viser at mange krisesentre fortsatt er bekymret for at enkelte grupper voldsutsatte ikke får et godt nok tilbud eller god nok beskyttelse under pandemien. NKVTS oppgir at dette gjelder særlig barn, brukere med etnisk minoritetsbakgrunn og voldsutsatte med psykiske lidelser og rusproblemer.

Regjeringen planlegger å lansere en handlingsplan mot vold i nære relasjoner i nær framtid, men om denne inneholder noe om situasjonen nå under koronakrisen spesielt, er ikke kjent for oss.

Minoritetskvinner

MiRA-Senteret lanserte 24. september sin rapport *Sosial ulikhet i krisetider*. I denne rapporten omtales også voldsutsatte minoritetskvinner og rapporten finner at det er særlig alvorlig at disse ikke har opplevd at det finnes hjelp tilgjengelig og at dette kan ha ført til at de ikke har sett annen utvei enn å gjenoppta kontakt med personer som tidligere har utsatt dem for vold (Mirasenteret.no 2020,

13. oktober). Her fremheves det også at svake digitale kunnskaper forhindrer at sårbare grupper får den hjelpen de trenger.

Arbeidsliv og økonomi

Arbeidsledighet

Lettelser i tiltakene og bedre smittevern håndtering får konsekvenser for arbeidsledigheten, som fortsetter å synke, selv om den fortsatt er på et høyt nivå sammenlignet med et normalår. Tall fra NAV 20. oktober viste at det var 188 900 helt ledige, delvis ledige og arbeidssøkere på tiltak hos NAV (NAV.no 2020, 20. oktober). Disse utgjør 6,7 prosent av arbeidsstyrken. Normalt er 2-3 prosent av arbeidsstyrken registrert som arbeidsledig. Regjeringen regner med at flere vil være i arbeid til neste år, selv om det er stor usikkerhet med hensyn til utviklingen. Den registrerte ledigheten anslås å gå ned fra 4,9 prosent i 2020 til 3,1 prosent i 2021 (Regjeringen.no 2020b). Det er særlig enkelte næringer innen tjenesteyting som har blitt rammet hardt av smitteverntiltakene. Fra regjeringens side påpekes det at selv om det i mange sektorer nå går bedre enn i vår, så vil det fortsatt være lavere aktivitet innen tjenesteytende næringer på grunn av smitteverntiltakene (ibid.). Det er derfor grunn til å fortsatt overvåke situasjonen for de som rammes hardest her, og som vi har nevnt i de to foregående notatene. Det er i yrkene med personlig og sosial tjenesteyting, hvor det er mye nærkontakt mellom den ansatte og kunden eller pasienten som merker dette best. Dette er næringer med mange ansatte med lav utdanning og lav inntekt, det er mange kvinner eller også innvandrere. De ansatte her er rammet av enten større arbeidsbelastning eller mer utsatthet for arbeidsledighet, avhengig av hvilken sektor man jobber i (Kilden kjønnsforskning.no 2020 a og b).

En ny rapport fra Forbruksforskningsinstituttet SIFO stadfester at det er lavinntektsgrupper, folk med usikre arbeidskontrakter, lav utdanning og selvstendig næringsdrivende som nå har størst økonomiske utfordringer (SIFO 2020). Rapporten viser at 25 prosent av alle norske husholdninger har blitt økonomisk rammet av koronakrisen gjennom hele perioden, mens det nå er 18 prosent som fortsatt er rammet. Rapporten viser ikke inndeling på kjønn.

En helt fersk undersøkelse fra Frisch-senteret (Bratsberg 2020c) følger opp to studier fra i vår, om hvem som er hardest rammet av pandemien. Disse studiene viste vi til i de to forrige notatene våre (Bratsberg 2020 a og b). Den nye undersøkelsen viser tall fram til 31. august og viser at det i enda større grad enn i starten av pandemien er lavinntektsgrupper og de med lav utdanning som har høyest arbeidsledighet. Det kommer ikke fram store kjønnsforskjeller, men forskerne oppsummerer likevel med at arbeidstakerne i de hardest rammede næringene oftere er kvinner, uten fullført videregående, med lavere tidligere inntekt og født i utlandet. Kvinner har også lavere sannsynlighet enn menn for å være tilbake i jobb 4 måneder etter starten av pandemien (ibid.).

I den senere tid har også unges situasjon på arbeidsmarkedet fått oppmerksomhet, da det ser ut til at denne gruppen har store problemer med å komme i jobb nå (Vg.no 2020, 15. oktober, Nr.k.no 2020, 19. oktober). Her kan det vise seg at det er likestillingsutfordringer. Det nylig igangsatte forskningsprosjektet *LabRec – Labor demand in crisis and recovery* ved Institutt for samfunnsforskning ser på stillingsutlysninger under pandemien. Foreløpige funn viser at det lyses ut færre stillinger særlig i såkalte innstegsykker som er stillinger hvor unge har mulighet til å komme inn i arbeidsmarkedet. Dette kan ramme både unge kvinner og menn. Funnene i prosjektet viser også at det er færre utlyste stillinger i en del typiske kvinneyrker, noe som samsvarer med funnene i den nye

studien fra Frisch-senteret. Dette kan gjøre noe med sysselsettingsnivået og karriereutviklingen blant kvinner i framtiden og kan igjen føre til større økonomisk ulikhet blant kvinner og menn. Denne utviklingen bør overvåkes, for det kan gi et tilbakeslag for kvinners deltagelse i arbeidslivet på sikt og kan dermed bli et brudd på utviklingen med en stadig jevnere kjønnsfordeling blant de sysselsatte.

Det er satt inn økonomiske tiltak som skal avhjelpe situasjonen for de delene av næringslivet som rammes hardest, men disse tiltakene er planlagt utfaset etter hvert som den økonomiske situasjonen blir mer normal (Regjeringen 2020a). Dette kan bety at deler av arbeidslivet blir permanent endret, dersom enkelte virksomheter ikke kommer opp og stå igjen, som i turistnæringen. Det er grunn til å følge med på om det er noen grupper som en følge av koronapandemien vil falle varig ut av arbeidslivet og om dette har konsekvenser for likestillingen mellom kjønnene.

Norge befinner seg nå i det regjeringen kaller den tredje fasen av de økonomiske tiltakene, hvor tiltakene skal støtte opp under sysselsetting, omstilling og økonomisk vekst (Regjeringen 2020b). Satsningen på arbeidsmarkedstiltak for folk uten jobb økes med 825 millioner kroner i Statsbudsjettet for 2021 (NRK.no 2020, 7.oktober). Det skal gi 7 000 tiltaksplasser. I tillegg bevilges det store overføringer til NAV som blant annet skal gå til dagpenger for de som nå kan ta utdanning mens de er arbeidsledige. Regjeringen beregner 100 millioner til dette. Som vi påpekte i notatet om arbeidsliv og økonomi, er det viktig at tiltakene for omstilling også ser muligheter for endring av sentrale deler av arbeidslivet som det kjønnsdelte arbeidsmarkedet (Kilden kjønnsforskning.no 2020b). Det vil også være viktig å se hvordan tiltakspakkene og midlene som tildeles blir fordelt på kjønn.

Deltid

I notatet om arbeidsliv og økonomi, beskrev vi hvordan helse- og omsorgssektoren har måttet omstille seg under pandemien. Dette er en sektor med utstrakt bruk av deltidstillinger hvor mange kvinner jobber (Kilden kjønnsforskning.no 2020b). Utfordringene rundt deltid har blitt forsterket, da det var behov for forutsigbarhet i arbeidet og tilstrekkelig kompetanse til stede til enhver tid. Behandling av andre typer pasienter enn smittede av covid-19 har blitt utsatt, noe som har skapt etterslep. Vi har stilt spørsmål om det er mulig å se på deltidskulturen som en form for reservekapasitet som kan utnyttes bedre.

I Statsbudsjettet for 2021 ønsker regjeringen å styrke beredskapen i sektoren og bevilge om lag 11 milliarder kroner til helsesektoren knyttet til pandemien, som bedre smittevern og økt kapasitet for å håndtere et stort antall innleggelser, i tillegg til å håndtere helsekøer som har oppstått (Regjeringen 2020). Vi anser at forslaget vårt i forrige notat om å gjøre en større gjennomgang av organiseringen av sektoren, som munner ut i konkrete anbefalinger for hvordan den kan bedres, også er relevant å se på i denne sammenhengen. Dette for å være bedre rustet til framtidige pandemier og for å redusere bruk av ufrivillig deltid. Tiltak innført for å bedre beredskapen kan igjen forandre på deltidskulturen og det kjønnsdelte arbeidsmarkedet, med at det blir en mer attraktiv sektor å jobbe i for begge kjønn.

Oppsummering

Innspillene vi fikk i de to foregående notatene våre viser at det er grupper av både kvinner og menn som kan være særlig rammet av pandemien. Det er grunn til å følge med på kvinner som er voldsutsatte, innvandrerkvinner, kvinner i helse- og omsorg og ellers i tjenesteytende sektor, eller kvinner i mannsdominerte felt av arbeidsmarkedet, som academia, innovasjon eller kunst og kultur

og finne mer ut om på hvilken måte de er rammet. Men det er også grunn til å følge med på sårbare grupper av menn med lav utdanning, særlig innvandrede menn, og om dette kan få konsekvenser for likestillingen.

Pandemien kan også ha hatt noen positive sider ved at for noen har tempoet i hverdagen blitt senket med lavere aktivitet i arbeidslivet. Det kan ha gitt likestillingskonsekvenser i hjemmet, som at fedre får mer tid med barna sine og at arbeidsdelingen i hjemmet er blitt mer utjevnet. Dette er det grunn til å undersøke nærmere.

Vi utelukker ikke at det kan ha skjedd flere endringer i voldsfeltet eller innen arbeidsliv og økonomi siden de to foregående notatene. Vi har i dette notatet imidlertid ikke hatt anledning til å gi en så inngående situasjonsbeskrivelse som vi gjorde der, men vi har nå beskrevet noen felt hvor vi har fanget opp at det har kommet ny kunnskap.

Anbefalinger til videre arbeid

Koronapandemien kan få store negative konsekvenser for likestillingen, slik vi har vist i de tidligere notatene, men situasjonen byr også på en unik mulighet for endring, for eksempel på det kjønnsdelte arbeids- og utdanningsmarkedet. Nå er arbeidsmarkedet i endring, omstillingsprosesser og rigging for omskolering er påbegynt. Det skaper nye muligheter for å endre strukturer og kultur som har bidratt til å sementere kjønnsdeling i arbeidsmarkedet. Muligheter for endring kan også være til stede for andre likestillingsutfordringer, som deltid eller likestilling i hjemmet. I så fall må det handles raskt, før mulighetsrommet lukker seg.

Vi foreslår derfor å videreutvikle forslaget om en arbeidsgruppe for feltene arbeidsliv og økonomi fra forrige notat og anbefaler at det nedsettes en hurtigarbeidende rådgivende gruppe (en såkalt «Task force») for hele likestillingsfeltet. Gruppen får i oppgave å overvåke pandemisituasjonen med henblikk på alle felt som gjelder kjønnslikestilling i et interseksjonelt perspektiv, også utover feltene vold mot kvinner, arbeidsliv og økonomi. Den rådgivende gruppen kan få en rolle i å belyse, og eventuelt svare på, flere av problemstillingene som vi har tatt opp i de foregående notatene, om vold mot kvinner og arbeidsliv og økonomi (Kilden kjønnsforskning.no 2020a og b). I tillegg kan den identifisere likestillingsutfordringer på andre felt, som innen skole, utdanning og unges yrkesdeltakelse, og innen helse for å nevne noe. Gruppen bør også følge med på hvordan tiltakspakkene fra regjeringen fordeles på kjønn.

Denne gruppen er så tenkt å kunne gå raskt inn med forslag til tiltak. Dette kan bli påkrevd da vi ser at situasjonen stadig endres og det kan oppstå nye behov som følge av utviklingen, men og i det at langtidseffektene pandemien har på likestilling ennå ikke er kjent. Rådgivingsgruppen får i oppgave å gå i dialog med myndigheter og andre samfunnsaktører for eksempel i arbeidslivet, og oppfordre til å integrere likestillingsperspektiv i tiltak som settes inn i forbindelse med pandemien. En slik dialog kan bidra til verdifull erfaringsutveksling og kunnskapsoverføring mellom partene.

Konkret foreslår vi at gruppen

- oppnevnes for tre år.
- er bredt sammensatt og har representanter fra interesseorganisasjoner, arbeidsgiver – og arbeidstakerorganisasjoner, i tillegg til forskere.
- får i oppgave å motivere og bistå ulike aktører i å (videre)utvikle en egen handlingsplan for likestilling i sine respektive organisasjoner tilpasset den nye situasjonen forårsaket av pandemien.
- får i oppgave å sørge for formidling og gjøre forskning på feltet tilgjengelig for de som jobber i organisasjonene, dette kan gjøres ved å arrangere en rekke workshops og seminarer, samt opprette en nettressurs.
- må ha ressurser til en sekretariatsfunksjon som støtte til arbeidet.

Vi er klar over at det allerede pågår prosesser i forhold til likestilling og konsekvensene av pandemien, som arbeidet til den regjeringsoppnevnte koronakommisjonen, og vi har forhåpninger om at vårt arbeid kan brukes i disse.

Hvordan organisere videre forskningsarbeid

I de to foregående notatene kom vi med forslag til en rekke problemstillinger for videre forskning. Siden situasjonen vedvarer, er det desto større grunn til å utarbeide mer forskningsbasert empirisk kunnskap. Dette er også viktig for å være bedre forberedt dersom en ny, liknende krisesituasjon oppstår på et senere tidspunkt, etter at denne pandemien er over.

Det er satt i gang en rekke forskningsprosjekter gjennom Norges forskningsråd med tematikk knyttet til koronapandemien, både gjennom *COVID-19 hasteutlysningen: Kompetanse- og samarbeidsprosjekt for bekjempelse av koronaviruset* og hasteutlysningen *Økonomiske og arbeidsmarkedsmessige konsekvenser av koronakrisen for norsk nærings- og arbeidsliv*. I utlysningsteksten for begge disse står det at et av vurderingskriteriene er om kjønnsdimensjonen er tatt hensyn til på en tilfredsstillende måte, sammen med en rekke andre vurderingskriterier.

Vi har vært i kontakt med Forskningsrådet, men det finnes pr nå ingen fullstendig oversikt over om prosjektene som har fått midler gjennom hasteutlysningen har et kjønns- eller likestillingsperspektiv. Gjennom et raskt søk på prosjektene som fikk midler i den førstnevnte hasteutlysningen, har vi kun funnet ett prosjekt med uttalt kjønnsperspektiv (Prosjektet *Fighting pandemics with enhanced risk communication: Messages, compliance and vulnerability during the COVID-19 outbreak* ved Universitetet i Stavanger). I tillegg har vi fått informasjon om at prosjekter i forskningsprogrammet GLOBVAC har et likestillingsperspektiv, men dette programmet er rettet mot utviklingsland, og kun ett av prosjektene her handler om norske forhold og covid-19. Undersøkelsene om arbeidsledighet som vi viser til fra Frisch-senteret, NAV og NMBU i alle tre notatene er en del av et større prosjekt *The corona crisis and its economic consequences*, som er finansiert av Forskningsrådet gjennom den andre hasteutlysningen. Her er kjønn inkludert som variabel. Prosjektet *LabRec – Labor demand in crisis and recovery* som vi viste til tidligere i notatet har også fått penger gjennom den samme utlysningen. Vi anbefaler Bufdir å undersøke alle prosjektene som har fått midler nærmere for å finne ut om kjønns- eller likestillingsperspektivet er ivarettatt.

Vi har også blitt orientert om at Forskningsrådet vil sette i gang en prosess for å vurdere framtidig innsats i forbindelse med at det pågående Balanseprogrammet, *Kjønnsbalanse i toppstillinger og forskningsledelse*, avsluttes i 2022. Forskningsrådet er videre i dialog med Kultur- og likestillingsdepartementet (KUD) etter departementets ønske om en FoU-gjennomgang på likestillings- og ikke-diskrimineringsfeltet. Forskningsrådet viderefører forslag i budsjettet for 2021 om forskning på likestilling og mangfold til budsjettforslaget for 2022. Likestillingskonsekvenser av koronapandemien er ikke framholdt eksplisitt som tema.

Vi har også informert Forskningsrådet om vårt oppdrag for Bufdir og om innspillene til forskning vi har fått fra forskere og andre aktører vi har vært i kontakt med i arbeidet med de to foregående notatene.

EU har i sine hasteutlysninger for forskning på koronapandemien påpekt at all data bør være inndelt på kjønn og at indirekte effekter pandemien har hatt på likestilling også bør tas i betraktning. I tillegg er det ønskelig å ta i betraktning faktorer som interagerer med kjønn, som etnisitet/migrasjon, alder og funksjonshemming (se et eksempel på en slik utlysning i denne referansen: European Commission 2020a). Tall fra EU viser at også norske forskere deltar her, men vi har ikke hatt mulighet innenfor

den korte tidshorizonten for dette notatet å gå inn i alle prosjektene som har fått midler (European Commission 2020b).

Forslag til koordinering av forskning

Siden situasjonen endres stadig, vil det være behov for å innhente kunnskap utenfor de vanlige prosessene med utlysning av forskningsmidler via Forskningsrådet da de har noe lenger tidshorizont. Vi mener derfor at den hurtigarbeidende rådgivningsgruppen bør få i ansvar å identifisere områder med et mer umiddelbart kunnskapsbehov. Vi foreslår derfor at kunnskap om likestillingskonsekvensene av pandemien søkes innhentet ved følgeforskning, som tildeles egne midler utenfor Forskningsrådets prosesser. Midlene kan da lyses ut direkte mot forskningsmiljøene, til konkrete prosjekter som er gjennomførbare innenfor et kortere tidsrom. Hvordan dette bør gjøres, om det skal skje i form av en rammeavtale eller separate utlysninger, må vurderes nærmere.

Rådgivningsgruppen får i oppgave å iverksette følgeforskningsprosjektet og å være i dialog med forskerne underveis. De problemstillinger, forslag til kartlegginger med mer som ble foreslått i de to forutgående notatene kan anses som et underlag for hva det vil være aktuelt å inkludere i et slikt prosjekt.

Referanser

Bratsberg, Bernt mfl. 2020a. «Koronakrisens første uker – Hvem tok støytten i arbeidslivet?» En studie fra Frisch-senteret, NAV og SSB. Preprint. https://www.frisch.uio.no/om-oss/Nyheter/pdf/2020/artikkelpreprint_hvem_tok_stoyten_200408.pdf. (Samme studie har blitt presentert i flere versjoner, også denne: Bratsberg, Bernt mfl. 2020b. *Hvem tar støytten? Arbeidsmarkedet under Korona-krisen*. Oslo: Frischsenteret, SSB og NAV. <https://www.frisch.uio.no/om-oss/Nyheter/pdf/rapportdagpengesoknader.pdf>)

Bratsberg, Bernt mfl. 2020b. «Koronakrisen etter 10 uker – hvem er (ikke) tilbake i jobb?» En studie fra Frisch-senteret, NAV og NMBU. https://www.frisch.uio.no/om-oss/Nyheter/pdf/2020/2020_06_16_presentasjon-korona-hvem-er-%28ikke%29-tilbake-i-jobb---nett.pdf. Webinar om samme tema: https://www.frisch.uio.no/om-oss/Nyheter/2020_korona/raaum_m_fler_webinar_korona_200616.html)

Bratsberg, Bernt mfl. 2020c. «Koronakrisen etter 22 uker – hvem er (ikke) tilbake i jobb?» En studie fra Frisch-senteret, NAV og NMBU. https://www.frisch.uio.no/om-oss/Nyheter/pdf/2020/2020_10_21_raaum_m_fler_hvem_er_ikke_tilbake_paa_jobb.pdf

European Commission, 2020a. *Funding & tender opportunities*. <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/topic-details/sc1-phe-coronavirus-2020-2e>

European Commission, 2020b. *EU research and innovation in action against the coronavirus: funding, results and impact*. https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/research_and_innovation/research_by_area/documents/ec_rtd_coronavirus-research-projects-overview.pdf

Kilden kjønnsforskning.no 2020a. *Likestillingskonsekvenser av koronapandemien: Vold mot kvinner*. http://kjonnsforskning.no/sites/default/files/likestillingskonsekvenser_av_koronapandemien_vold_mot_kvinner.pdf

Kilden kjønnsforskning.no 2020b. *Likestillingskonsekvenser av koronapandemien: Arbeidsliv og økonomi*. http://kjonnsforskning.no/sites/default/files/notat_bufdir_likestillingskonsekvenser_av_koronapandemien_arbeidsliv_og_ekonomi.pdf

Mirasenteret.no 2020, 13. oktober. «Engasjerende rapportlansering av 'Sosial ulikhet i krisetider'». <https://mirasenteret.no/ukategorisert/engasjerende-rapportlansering-av-sosial-ulikhet-i-krisetider/>

NAV.no 2020, 20. oktober. «2 800 færre arbeidssøke (sic) den siste uken». <https://www.nav.no/no/person/innhold-til-person-forside/nyheter/2-800-faerre-arbeidssokee-den-siste-uken>

NKVTS og RVTS Øst 2020. *Krisesentrene og covid-19 – resultat fra en kartlegging i oppmykningsfasen av pandemien*. https://www.nkvts.no/content/uploads/2020/09/Krisesentre-og-covid-19_notat_2_september2020.pdf

NKVTS.no 2020, 29. september. «Økning i henvendelser til krisesentrene etter oppmykning av smittevern». <https://www.nkvts.no/aktuelt/henvendelser-til-krisesentrene-smittevern/>

NRK.no 2020, 7. oktober. «Slik vil regjeringen bruke koronamilliardene».

<https://www.nrk.no/norge/slik-vil-regjeringen-bruke-koronamilliardene-1.15190833>

NRK.no 2020, 19. oktober. «Dystre tall for unge arbeidssøkere: – Det eneste var å starte egen bedrift». [https://www.nrk.no/norge/dystre-tall-for-unge-arbeidssokere - -det-eneste-var-a-starte-egen-bedrift-1.15200134](https://www.nrk.no/norge/dystre-tall-for-unge-arbeidssokere--det-eneste-var-a-starte-egen-bedrift-1.15200134)

Regjeringen 2020a. *Statsbudsjettet 2021*.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/3a26510c180f4657ae1d1892ef96e6d8/no/pdfs/prp202020210001guldddpdfs.pdf>

Regjeringen 2020b. *Nasjonalbudsjettet 2021*.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/53adf7ea24b54e4a961005443231fd08/no/pdfs/stm202020210001000dddpdfs.pdf>

Regjeringen.no 2020, 7. oktober. «Nøkkeltall i Nasjonalbudsjettet 2021».

<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/nokkeltall-i-nasjonalbudsjettet-2021/id2767840/>

SIFO 2020. *Hvordan går det med folks økonomi i koronatider? Rapport nr. 2*. Oslo:

Forbruksforskningsinstituttet SIFO/Oslo Met. <https://oda-hioa.archive.knowledgearc.net/handle/10642/9006>

Vg.no 2020, 15. oktober. «Historisk høy arbeidsledighet blant unge».

<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/LnALvp/historisk-hoey-arbeidsledighet-blant-unge>

Vårt land/NTB 2020, 11. oktober. «Solberg: – Covid-19 har ført til et tilbakeslag for kvinnekampen».

<https://www.vl.no/nyhet/solberg-covid-19-har-fort-til-et-tilbakeslag-for-kvinnekampen-1.1785496>